

IRIMIA

REVISTA MENSUAL
DE CRENTE GALEGOS
ANO XXXIX
Nº 1023
De febreiro a marzo de 2021

Benia quen constrúe
a paz!

Seica algo cambiou a cousa

A foto que fala

Última couce de Trump: declarar “organización terrorista” o goberno rebelde do norte de Iemen, en guerra con Arabia Saudí. Imposibilita a entrada de alimentos. Condena morte a 12 millóns de nenos e nenas.

O trasno

Daniel López Muñoz

En mans da privada

A xente sabida facía moita risa dos carros de súper cargados de papel hixiénico no confinamento. E con razón. Houbo moitos vídeos e *memes* co asunto. Recordo un duns labregos arando e botando nos regos con moito sentido rolos de papel co aquel de que a cousa prendese.

Menos chiste seica fan os carros de compra dos países ricos – airbuses e enormes camións conxeladores, supoñemos- carretando vacinas, nun esforzo por demostrar quen é o que ten a chequeira máis portentosa. Mercan vacinas segundo as súas capacidades, non conforme as súas necesidades. Contratos opacos. Farmacéuticas contentas. Ou non. O caso que cumbran. Nada que obxectar a unha estratexia europea coordinada de vacinación e compra de vacinas, pero debería explicarse cal é o aquel de acumular vacinas, máxime cando se trata, nestas primeiras fórmulas, duns produtos delicadísimos, que precisan de ultra-conxelación. Mellor sería a cantidade precisa e a celeridade máxima. O caso que só a principios de xaneiro o goberno de España demostraba músculo

engadindo 30 millóns de vacinas da Pfizer-BionTech aos 20 que xa mercara anteriormente. Marcar é o fácil, o mérito está na rapidez en vacinar.

A ver, calculadora: para 47 millóns de persoas, 50 millóns de vacinas só da Pfizer. Tendo en conta que co 70% da poboación vacinada xa se produce a inmunidade de grupo, que os que pasaron a COVID teñen certa inmunidade... pois poderíamos estimar que con 40 millóns de vacinas estaría a cousa, para empezar, cuberta. Pero despois desa vacina vén a de Moderna e despois a de Janssen, e a de Oxford, e máis. A progresión parece indicar que haberá nalgúns países europeos material para eles e para apadriñar a un par de países africanos, que, oe, igual esa é a intención.

Outravolta “en mans da privada”. Mala pedagogía para a cidadanía de Europa, xa abondo pregada

en si mesma, neuroticamente insegura e con máis medos que alegrías. E mala estratexia global. Está ben cubrir a túa poboación, e unha reserva para por se acaso, pero nesta fase o máis urgente nunha pandemia mundial é que os niveis de inmunización do planeta vaian subindo de maneira harmónica, veloz, equilibrada. Unha pandemia é iso, un asunto comunitario que afecta a toda a tripulación desa nave espacial que chamamos Terra. Non abonda con vacinar os de primeira clase. Non funciona así. Por eficacia pandémica e económica, por xeoestratexia e por unha humanidade elemental.

A estratexia política da couza

A couza ou traza -popular e incorrectamente chamada *polilla* da madeira- é ese minúsculo insecto parente do escaravello que, en estado larvario, se instala na madeira vella dos nosos mobles, das nosas casas, vive nela, acubíllase a gusto, e vaina roendo, desestruturándoa, debilitándoa, desde ben adentro, ata que a couza non ten volta atrás. Dalgunha maneira faise parte invisible daquilo que destrúe, para finalmente “demostrar” a súa inutilidade, a súa morte inminente e a necesidade de substituílo por algo máis moderno e máis barato.

A da couza é unha xenial, endiañada, estratexia política. Onde pon “mobles” podemos traducir por “institucións democráticas”. Onde pon “armario roupeiro” podemos escribir “separación de poderes”. Onde di “mesa de comedor” podemos colocar “prensa independente baseada en feitos”. Etc. Unha vez que as institucións democráticas están roídas e desacreditadas poden substituírse por unha democracia de baixa calidade e, finalmente, por unha ditadura cada vez menos disimulada.

O mecanismo é introducirse no sistema democrático, que é por definición máis aberto e fráxil ca outros. A cuestión é que aqueles que non cren na democracia, e moito menos na necesidade de afondar nela e ir transitando desde unha democracia das “liberdades” a unha democracia, ademais, das “equidades” e das “diversidades”, tamén se presentan as eleccións, e poden gañar moito poder cando a xente está anoxada ou desesperada.

Nos Estados Unidos viviuse un exemplo de libro de todo isto. Por iso é tan emocionante, agora, neste recomezo, ver a Kamala Harris de vicepresidenta (sen desprezar o seu xefe, pero poñendo en valor a forza simbólica da primeira muller afroamericana en tan relevante posición). Pero como xa temos apuntado aquí, en Europa e moi cerca de nós, a couza trumpista ten os seus imitadores e imitadoras.

Bye bye Trump e o que representas. Oxalá. Pero nada está gañado.

Nada hai que dar por feito. A humana condición precisa institucións sólidas para expresar e materializar os principios democráticos que nos fan mellores, institucións máis fortes ca os líderes iluminados, máis fortes ca a couza da mentira, do racismo e do veneno da desconsideración visceral dos máis vulnerables e dos seus dereitos humanos.

---

en Europa e moi
cerca de nós, a
couza trumpista ten
os seus imitadores

Amiguiños si...

Carlos Vázquez G.

Só falta o berro dun neno

A monarquía española carece dunha clara lexitimidade de orixe e procura asentarse e facerse tolerable na lexitimidade de exercicio. Lexitimidade que fixo saltar polos aires Xoán Carlos de Borbón co seu infame comportamento público e privado que, xaora, afectou á institución que ocupaba e precipitou a súa abdicación. Na realidade, unha deposición.

A partir dese momento, todo o aparato do Estado, os partidos maioritarios, a rede mediática —que, con silencio e adulacións, ocultou e tapou a corrupción rexia durante corenta anos—, a extrema dereita e os nostálgicos monárquicos dedicaron os seus esforzos a erguer un muro de protección arredor de Felipe VI. Tratan por todos os medios de que a inmundicia que deita o pai non emporque nin contamine o fillo. Pero parece que van fracasando neste obxectivo e que se frustrará de vez, máis cedo ca tarde.

Cómpren boas tragadeiras para crer —como se nos quere vender— que Felipe de Borbón foi totalmente alleo e mesmo descoñecedor, dende hai máis de vinte anos ata hoxe, da rede corrupta e disoluta en que viviron seu pai e boa parte da parentela. Ninguén traga; só desde posicións interesadas, seitarmente teimudas ou implicadas se pode afirmar a non contaminación do rei actual. Coa mente sa, a ética mínima e a mirada limpa, resulta imposible admitilo. Pero é que, ademais, a día de hoxe, a implicación do rei titular nas actividades corruptas do emérito, como mínimo por coñecemento do que estaba pasando e por consentimento e silencio cómplices,

está documentalmente apoiada pola propia Casa Real.

No comunicado oficial do 15/3/2020, a Casa Real admite que, en marzo de 2019, Felipe VI recibe do despacho de avogados Kobre & Kim unha carta coa súa designación como beneficiario ou herdeiro no seu día da Fundación Lucum, da que é titular seu pai e coa que realiza operacións fraudulentas. A existencia desta carta é a proba documental de que don Felipe é coñecedor de actividades delituosas de don Xoán Carlos desde, polo menos, marzo de 2019.

Tanto é así que bole a comparecer perante notario para facer constar a súa renuncia á herdanza. Renuncia imposible, porque aínda non hai herdanza. É dicir, acena e cala. Unicamente un ano despois, cando todo sae á luz, naturalmente na prensa

internacional, aparece o citado comunicado da Casa Real que afasta o emérito da escena oficial, quítalle a paga e trata de que don Felipe saque os pés do trollo.

Felipe de Borbón está espido. Só falta o berro dun neno.

**a rede mediática,
con silencio
e adulacións,
ocultou e tapou a
corrupción rexia**

A vaquiña polo que vale

Pedro Felipe Pedrouzo Devesa

IRIMIA

Dimitide cando pasemos isto., antes non

Eu son o Erro e a Vida, escribe Juan Benet nunha das súas *Trece fábulas e media*. É una frase que resoa na miña cabeza cada día ao ver as cifras que produciu e produce a evolución da pandemia nestes doce meses.

Realmente son incapaz de diferenciar os acertos e os erros dos nosos políticos no último ano. Todo cargo político ao que lle estea tocando lidar coa pandemia está cascando en maior ou menor medida. Equivocándose de moi diversas maneiras, como non podería ser doutra forma, pero evitando recoñecer os erros nun escenario político que por veces semella un galiñeiro.

Normal que nos sintamos frustrados ao ver que despois de tanto tempo o horizonte non pinta moi favorable. Ao comezo da pandemia florecían casos de países que estaban combatendo o virus exemplarmente. Hoxe, cadaquén erra dunha forma diferente, e erra dando continuos pasos en falso, mudando de seguido as súas medidas anticovid, maladaptándose a unhas cifras que se resisten testudamente a minguar.

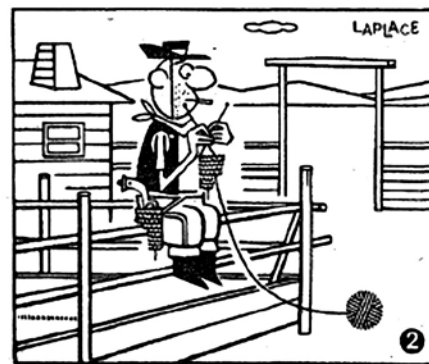
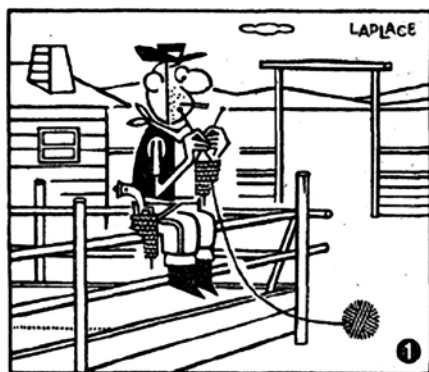
En xeral, o que observo é que cando as cifras sanitarias son boas, criticamos a xestión económica da crise. Cando as cifras sanitarias empeoran, ademais de indignarnos, cruzamos os dedos agardando que os nosos sexan os que teñan máis tino na xestión da crise, non vaia ser que da pandemia saia reforzado o rival político.

Cando insistimos en non politizar o tema covid, estamos pedindo que a pandemia se aparte da crítica, do debate político, de forma que os que gobernan en cada sitio poidan aplicarse exclusivamente en atacar o bicho e

non repartir forzas entre atacalo e defenderse dos seus rivais políticos. Pero, se o pensamos ben, a esencia da nosa democracia é a continua crítica política que pon en dúbida as decisións dos que gobernan.

E aínda así, a verdade é que, por momentos, preferiría non ter que oír diariamente as oposicións cargando contra cadanseu goberno e, posto que non parece haber grandes solucións que reparen de inmediato o problema, polo menos que deixen traballar aos que lles tocou estar aí, coa necesaria calma e hu-

Os oito erros

mildade. Porque os dirixentes podían intentar, á súa vez, non chufarse constantemente dos pequenos éxitos e desculparse algunha vez dos sonoros desacertos que tan irremediamente se producen e se producirán cando enfrente hai algo coma isto.

Porén, outras veces resístome a ese criterio, e necesito que me digan como van as cousas, por que tomamos unhas e non outras medidas políticas, de forma que a nosa opinión non sexa un acto de fe cara os nosos, senón cara os acertos, veñan de onde veñan. Necesito a crítica, aínda que ás veces só nos ocupemos de empoleirar erros.

O que si teño claro é que prefiro que sigan todos e todas por agora, que non dimita ninguén, porque valoro máis a experiencia dos desacertos que a promesa da mellor preparación, e porque agardo inocentemente que endereiten o camiño tan asilvestrado no que andan. Que terrible conclusión! Pero se cada é a que me pide o corpo a estas alturas.

Dimitide... ou descansade, pero cando pasemos isto, non antes.

O peto do santo Antón

Rubén Aramburu

Canto me gusta a festa da Candeloria polo seu simbolismo e pola fondura que ten no noso pobo. Trátase con certeza dun rito antigo e cristianizado. Celebramos que a luz vence a noite, as tebras. Contan estudosos que as xentes saían polos camiños con fachos prendidos expresando que o medo á noite é vencido pola luz que medra aos poucos. Preguntáronlle a Arsenio, o do Depor, pola Santa Compañía e contestou: "Ai, amigo, iso era antes de que chegara Fenosa e prendera a luz nas corredoiras. Iluminación = Epifanía, toma teoloxía!

No relato evanxélico do día da Candeloria -presentación do meniño Xesús no templo- a atención céntrase no vello Simeón. A liturxia dá opción a omitir a historia da profetisa Ana. Unha *velliña* viúva -conta o relato- que con 84 anos non se apartaba do templo e falaba a todos do meniño. Agora que o Papa aposta polos ministerios femininos eu propoño que o de Simeón quede como opcional e sexa obrigatorio o de Ana a profetisa.

En Armenteira, a irmá Ángeles cumpriu 100 anos no mes de xaneiro. Con 14 anos entrou na vida cisterciense. 86 anos de vida

monástica e de profecía! Non oe moi ben, pero está ao día do que pasa e os domingos todos baixa á misa comunitaria. Cando busco rostro para Ana a profetisa, falando do neno a todo o mundo, acórdome de Ángeles de Armenteira e as súas compañeiras-irmás. Falan do neno coa súa vida... máis teoloxía?

O CARRABOXO por XOSÉ LOIS

O peto común

Teresa Souto Loira

Mandís

Hai uns días lía un texto sobre o mandil e a connotación nostálgica das lembranzas dos mandís nas nosas vidas. Compartino coas amizades e unha delas comentoume que a súa nai dicía cando estaba preñada, que parecía que aquel mandil tiña máis espazo onde limparse.

Miña nai non era nin é dese estilo de mandil, é máis de cambio de roupa para as tarefas e de mandil curto e práctico, e máis de coleccionar panos de diferentes cores, tamaños, texturas e clasificacións por valía. Pero si lembro os mandís das miñas avoas, o típico mandil de cruzar, que cubría o corpo, con petos para acumular e longo ata debaixo dos xeonllos.

Unha delas mercábaos na feira, que na miña terra é o “Jueves”, non xoves, Jueves, que é como El Corte Inglés, onde atopabas todo o posible, zapatos, mandil, pixama, plantas ou corchetes. Ese día non baixabas á vila, baixabas ao Jueves. Eses mandís ulían a sopa e caldo, e a fume da cociña de ferro.

A miña outra avoa facía ela mesma mandís que xurdían doutros mandís, teas, antigas saias, camisóns... Era precursora da reciclaxe téxtil: cortaba sen patrón, na man, e cosía sacando sempre o que se propoñía. Ademais de mandís, podías pedir saias, vestidos, petos, que se tiña tea (mercada no Jueves) mirábate, tomaba as medidas coas mans cortaba cosía e tiñas esa prenda esa mesma noite. Eses mandís estaban cheos de agullas con fíos colgando, e de prendedores para pasar as gomas. Despois estaban os mandís de ir á herba, ás patacas ou ao millo. Estes eran

IRIMIA

Mural de Joseba Muruzábal

multifunción, servían para transportar mazás, un anaco de pan, para limpar a suor, as mans, limpar o sangue das netas cando querían atreverse có podón....

Pois penso que os mandís falan de quen os levan e leváron como uniforme nos longos días de traballo e coidados das mulleres nas nosas historias. Mandil: prenda de vestir práctica, usada para realizar as tarefas, que gardan lembranzas e nostalxias, aromas e cores.

Rumores de esperanza

Xan Guillén

O mundo empresarial estao pasando fatal. Centos de empresas pechan. Outras tentan día a día sobrevivir. Todos coñecemos bares que pecharon, tendas, pequenos negocios, autónomos que o están a pasar mal... Todo son lamentos con razón. A vida está moi apertada e, hoxe en día, case a única esperanza empresarial está en que este bicho marche axiña e queden algúns cartos para gastar, a ser posible, nas tendas, bares e restaurantes de toda a vida.

Tamén estamos a vivir dende hai moito tempo como empresas galegas ou van marchando e deixando de ser galegas ou simplemente pechan. Todo está mal? Non. Aínda hai empresas que resisten ou incluso empezan a xermolar nesta época.

Sorprendeume a historia de MestreLab, unha empresa galega que serve de soporte informático a Pfizer, AstraZeneca... Cando poñas a vacina pensa que algo de galega ten.

Tamén no mundo da enerxía comezan a aparecer empresas de aquí que queren facer competencia aos grandes monstros. Xenera, A nosa enerxía (cooperativa). A isto podemos sumar a Láctea Deleite...

Son pequenas faíscas nesta escuridade empresarial que vivimos. Motivos de esperanza. Porque estamos esperando. Chegaremos.

O 13 de febreiro terán lugar as **XVIII Xornadas** da Asociación de teólogas españolas que levará como título *Es ti ou agardamos a outro? A salvación na que cremos as mulleres*. Nelas intervirán Cristina Simonelli, Lucía Ramón Carbonell e a irimega Carmen Soto. Máis información na páxina www.asociaciondeteologas.org e asociaciondeteologas@gmail.com.

O pasado 27 de xaneiro celebrouse un acto homenaxe a **Martín Ferreiro Álvarez**, concelleiro republicano nado en Cercedo, Pontevedra. Fillo de canteiro, trasladouse sendo moi novo á cidade de A Coruña onde se venciou ao ramo da construción. No ano 31 foi elixido concelleiro polo Partido Republicano Radical-Socialista. En 1936 fuxiu da Coruña, pasou clandestinamente a Portugal, de onde marchou a Francia. Ao remate do ano 39 participou na II Guerra Mundial. Foi deportado ao campo de concentración de Mauthausen onde faleceu en novembro de 1941.

Plataforma **Agro Novo**. A asociación do Barbanza Sachos á Rúa pon en marcha unha plataforma que pon en contacto os propietarios e os demandantes de vivendas no rural. Para contactar con eles: sachosarua@gmail.com e os teléfonos 686 097 190 / 663 562 818. Cada vez hai máis iniciativas coma esta que van cobrando vida e que tan necesarias son para evitar o paradoxo de que cada vez máis xente queira vivir no rural e porén, este continúe despoboándose.

Gato Estudio lanza unha actualización do videoxogo *The Waylanders*. Trátase dunha aventura de rol, en galego, ambientada na cidade medieval de Santiago de Compostela onde destaca o Pórtico da Gloria e o botafumeiro.

GRIAL

REVISTA GALEGA DE CULTURA

Parabéns para a **editorial Galaxia** que puxo dispoñibles na Internet os 156 primeiros números da revista *Grial* en formato pdf. En palabras da propia editorial, *Grial* é o fío que a vencella coas institucións que a precederon na defensa de Galicia, como o Seminario de Estudos Galegos, as Irmandades da Fala e a Xeración Nós.

A radio segue sendo unha compañía imprescindible en tempos de pandemia. Parabéns a todos aqueles/as que traballades nese eido, especialmente ás pequenas radios que miman con agarimo a proximidade e a contorna con programas coma *O moucho voa* en RadiONeria da Costa da Morte.

Un dos sectores aos que llo está poñendo difícil a pandemia son os **mercados de alimentos de proximidade**. O pasado domingo 24, o Sindicato Labrego Galego organizou unha concentración en Melide na que se defendeu o dereito a vender alimentos labregos e produtos locais porque, entre outras virtudes, son a opción de compra máis segura para todos.

Queremos lembrar e celebrar a vida do crego paúl recentemente falecido **Bieito Peleteiro**. Xunto cos seus irmáns Manolo e Xosé estiveron 25 anos en Filgueira da Barranca cooperando activamente desde o seu sacerdocio a prol dun mundo rural vivo e con futuro. Antes Bieito estivera traballando con emigrantes no estranxeiro. Colaborou en emprendementos reivindicativos como o Movemento Rural Cristián, a asociación Roxín Roxán, a revista "Quequedequenoconte". Boa xente, moi boa xente. Aperta eternamente agradecida.

Entrevista: Christina Moreira

José Antonio Martínez

“Vai sendo hora de que toda a xente bautizada vexa abertas todas as posibilidades e formas de apostolado”

Conversamos con Christina Moreira, irimega, presbítera, francesa de nacemento, galega, cunha identidade que ela mesma define coma diaspórica e plural.

Irimega, colaboradora habitual da revista, mais quen é Christina Moreira?

Falamos contigo é unha oportunidade para reflexionar no papel da muller na Igrexa; ou sería mellor dicir da igualdade real de todas as persoas dentro da Igrexa?

Manteño a esperanza de que sirva para reflexionar; e se ademais pode servir para ampliar a reflexión sobre a igualdade real de todas as persoas dentro da Igrexa e na sociedade, xa sería un agasallo. O agasallo de camiñar en compañía con xente que soña cun mundo inclusivo onde se cumpre o primeiro mandato divino: “crecede e multiplicádevos”, fronte ás nosas manías de restar, dividir e excluír. A reflexión sobre o papel das mulleres da Igrexa vai da man da reflexión sobre a igualdade radical de toda a prole de Deus.

Houbo un tempo en que se dubidaba da lexitimidade da escravitude, hoxe

a ninguén se lle ocorre. Ao fin poderemos tamén co reto da igualdade, para as mulleres e para toda a xente, sen importar xénero, sexo, idade, cor da pel, nin a quen e como ame a outra xente. Si importará que nos amemos, canto máis mellor. Como di John Winjgaards, o sexismo é un ovo de cuco que caeu no niño da Igrexa e prosperou, incompatible co Evanxeo pois Xesús deixou claro que non tiña cabida no Reino. Mais non hai peor cego ca o que non quere ver. Esa é unha vella teima que xa pensara Paulo de Tarso solucionar coa súa sentenza “*Todos sodes fillos de Deus pola fe en Cristo Xesús ... E todo iso de xudeus e gregos; de escravos e libres, de homes e mulleres, todo iso acabou, pois sodes coma un só en Cristo Xesús*” (Galatas 3, 26 e 28).

O teu percorrido na fe levoute a descubrir unha chamada, a aceptala, en concreto ao presbiterado. Como foi isto?

Supoño que vivín algo parecido ao que toda persoa percibe cando un bo día se decata de que a súa vida ten pleno sentido no cumprimento dun camiño; que sente que iso a faría feliz e podería contribuír a mellorar o mundo. Despois de anos de discernimento e de experiencia, podo observar, por unha parte, que non é doado escoitar dentro de si a revelación da propia identidade, dun camiño da vida no que realizar o mellor do que son. E por outra, que teño a inmensa sorte, a graza en clave cristiá, de ter escoitado na oración o que eu podería achegar á xente, e que me faría feliz a min. Fóra desa tarefa de “facer memoria...” non imaxino nada nin ninguén a quen servir con mais alegría. Desde que a realizo, fai de min un ser en pé, libre, ledoo e esperanzado. Sei onde está a fonte de felicidade e dou moitas grazas por ter atopado o camiño que leva á mesa de Xesús e a súa xente amiga querida. Dou grazas pola Comunidade do Home Novo, onde renovo e confirmo

cada domingo a miña vocación, e polo meu home, Tori, que me axudou no discernimento e me axuda nesa aposta cristiá e irimega.

Formas tamén parte da Asociación de Presbíteras Católicas Romanas. Cales son os seus obxectivos?

A nosa asociación de presbíteras busca ordenar mulleres con vocación para seren lideresas de comunidades, celebrar a Eucaristía partindo o pan da Mesa e da Palabra, reconciliar e bendicir, e faino promovendo comunidades plenamente inclusivas e abertas onde toda persoa é benvida sen xuízos nin condicións. Soen ser alegres e entrañables tales comunidades, cheas de creatividade, sen medos nin complexos, e, ao tempo, apegadas con mimo á tradición católica romana. Formo tamén parte doutros grupos de referencia en Francia -o meu país de nacemento e crianza co que manteño lazos moi estreitos- *“Toutes Apôtres”* (Todas Apóstolas) e o *“Comité de la Jupe”* (Comité da saia, Francia).

Cal é a túa visión sobre o papel que teñen as mulleres na Igrexa.

As mulleres na Igrexa non ocupan o lugar que lles corresponde. Non poden optar a todos os sacramentos por mor do seu bautismo, e con isto fica cuestionada a súa lexitimidade de

seguidoras de Cristo, a súa dignidade de fillas de Deus. Non poden realizar tarefas “sagradas” por seren mulleres. Aquí hai unha disfunción, unha comprensión do “sagrado” como inherente á masculinidade. Unha comprensión do sagrado deturpada sen máis xa que o concepto que se emprega serve para segregar, excluír e xerarquizar. Urxe repensar as raíces do clericalismo, non para apartar as mulleres dos altares senón porque todo o pobo de Deus está a padecelo de moitas maneiras.

a decisión procede da inspiración do Espírito Santo descolócame porque moitas temos outra inspiración contra-ria coa mesma orixe. Vai sendo hora de que toda a xente bautizada vexa abertas todas as posibilidades e formas de apostolado, incluíndo as “ordes sagradas”. Se realmente non serven xa, non serven para ninguén. Todo é noso na Casa do Pai-Nai... Somos fillas ou non somos.

A vocación ao presbiterado, a tarefa de “facer memoria...”, fai de min un ser en pé, libre, ledos e esperanzado

Francisco vén de aprobar un “motu proprio” onde introduce cambios para autorizar oficialmente que as mulleres poidan ser lectoras e acólitas no altar. Isto é unha realidade que xa se daba na práctica, e agora oficialízase. Cal é a túa opinión?

Esta oficialización, “desclericalizando” unhas tarefas que xa viñan facendo mulleres, precisamente por o seren, non acaba de cadramme. Fálame de condescendencia patriarcal protectora e infantilizadora. Que se diga que

Por outra banda, alguén ten vocación de servir de tapaburatos dun sistema caduco?

Fálase moito da apertura do pontificado de Francisco cara aos pobres, cara aos homosexuais, cara ás igrexas non europeas, cara a outras relixións, cara a temas esquecidos tradicionalmente pola Curia (economía, ecoloxía, etc.). O tema da igualdade na Igrexa segue a ser o grande esquecido?

Christina no altar

Entrevista: Christina Moreira

“Vai sendo hora de que toda a xente bautizada vexa abertas todas as posibilidades e formas de apostolado”

En París, coas compañeiras de Toutes Apôtres

Concordo; mais aí estamos para que fagan memoria. Non imos calar. Imos axudar a Francisco a acadar ese cheiro a ovella que precisamos para o liderado, facemos o lío que el mandou ao fin.

Que pasos habería que dar para ir construíndo unha alternativa real á Igrexa excluínte de moito máis do 50% dos seus fieis?

O primeiro debера ser quen de acordar, individual e comunitariamente para facernos conscientes do que significa o noso bautismo. Partindo de aí, perder o medo a levar a contraria, a ser disidente... acoller a controversia e a protesta como signos da presenza do Espírito no medio de nós, ao modo do Mestre Xesús que nos amosou o camiño da desobediencia á Lei por obedecer o seu mandato do amor incondicional.

Ademais, hoxe e aquí, piso terra galega, vivo nela desde hai máis de 30 anos; nela fun pasando por varias experiencias vitais e eclesiais e encárnome no día a día. Mais teño a impresión de ser un signo de contradición, de estar tirando moito da corda. Téñome

implicado, ademais da miña comunidade na Coruña, coa asociación Exeria na que tamén se traballa o tema da igualdade na Igrexa. E por suposto, está *Irimia*, que me ofreceu tantas veces a súas páxinas para expresarme libremente, ou celebrar a eucaristía nalgunha festa. Ser galega para min é unha certeza que caso harmoni-

Hai que perder o medo a levar a contraria, a ser disidente... acoller a controversia e a protesta como signos da presenza do Espírito no medio de nós

camente con ser francesa, europea, plenamente frater-sororal das compañeiras de América Latina e do Norte. Descendo de emigrantes, de xente que non dubidou en escoller a diáspora para vivir os seus proxectos de vida, e gústame esa identidade diasporádica e plural. Non sinto fronteiras en min, o mundo é a miña casa.

O noso taboleiro

Convidámosvos aos Coloquios na Encrucillada

LER A BIBLIA HOXE

encontro con autoras

Coloquios na Encrucillada

12 febreiro: Marta García Fernández

Ler a Biblia: esbozando claves de lectura

<https://zoom.us/j/93524843964>

19 febreiro: Carmén Bernabé Ubieta

Como ler hoxe o Novo Testamento

<https://zoom.us/j/97954487782>

26 febreiro: Andrés Torres Queiruga

Do literalismo á maiéutica histórica

<https://zoom.us/j/95604280661>

Todos os encontros, de balde, en zoom, ás 20h

Este ano non houbo Foro Encrucillada, pero vai
Coloquios na Encrucillada. O Tema é

Ler a Biblia Hoxe

Teremos encontros virtuais, abertos e de balde,
coas persoas que escribiron o último número da
Revista. A saber:

Marta García Fernández, profesora na U. Pontificia
Comillas, coa que falaremos de

Ler a Biblia: esbozando claves de lectura

Carmen Bernabé Ubieta, profesora na U. de
Deusto, coa que falaremos de

Como debemos ler hoxe o Novo Testamento?

Andrés Torres Queiruga, profesor emérito da U. de
Santiago de Compostela, co que falaremos de

Fundamentalismo encryptado: A Biblia. Do literalismo á maiéutica histórica.

Todos os textos están publicados no nº 220 da
revista *Encrucillada* (nov-dec 2020). Pódela solicitar
a revistaencrucillada@gmail.com

As conexións serán no zoom de Encrucillada, ás
20h, os venres 12, 19 e 26 de febreiro e de balde.

Para abrir boca, os tres relatores fixeron senllos
vídeos convidándovos e motivando a lectura dos
seus textos. Téndelos na canle de Youtube Revista
Encrucillada.

Subscríbete á nosa canle!!

Animámoste tamén a que compartas esta
información coas persoas que crean lles poda
interesar. Esperámosvos!!

Asoc. Encrucillada

A Colmea: Fondo mutuo para a reactivación da economía solidaria

A partir do feito evidente de que a pandemia prexudicou economicamente certos colectivos e sectores económicos, pero non outros, e no marco e cos principios das finanzas éticas, xorde a idea da creación dun fondo de reactivación da pequena economía, baseado na solidariedade. Así naceu A Colmea, un proxecto que estivo aberto até finais de 2020 e que agora podemos avaliar con máis perspectiva. Falamos con Alba Crespo Rubio do equipo que xestiona a Fundación Finanzas Éticas

Como xorde esta idea e en que consiste?

Era marzo cando empezou algo que cambiou a nosa mirada do mundo. Pasou case un ano e a Covid-19, este virus que nos ensinou que era unha pandemia e as súas consecuencias, segue condicionando a nosa vida cotiá. Daquela propuxémonos sumarnos aos esforzos que se estaban facendo cun fondo mutuo para a reactivación e reconversión de proxectos de economía solidaria.

Así, a Colmea é un fondo para dar apoio económico a 20 proxectos da economía social e solidaria de todo o Estado. Pequenas iniciativas afectadas desde o primeiro momento pola crise catapultada pola pandemia, o parón económico e a incerteza da situación. Pequenos negocios e entidades que viron diminuída a súa actividade e fonte de ingresos e que xa solicitaran apoio das entidades que as financian para poder adaptarse.

O formato é o dunha plataforma web en que se dan a coñecer todos os proxectos participantes e no que se podía apoiar de varios xeitos: doando soamente, pero tamén coa opción de que unha parte da doazón fosen vales de compra de bens e servizos ás diferentes iniciativas.

Detrás destas cousas sempre hai, cando menos, unha idea e un motor. Quen está detrás da iniciativa?

Na Fundación Finanzas Éticas tiñamos claro que o papel que podíamos xogar era importante para mobilizar recursos aos proxectos máis afectados por esta crise. E tamén que era un momento importante para facer rede, activar a solidariedade, axudarnos entre todas. A esta primeira pedra uníronse os esforzos do banco cooperativo Fiare Banca Ética e varias entidades de microfi-

nanzas de diferentes territorios que se organizan en REFAS (Rede de Finanzas Alternativas e Solidarias), coas que decote traballamos.

A partir desa idea inicial, como se foi desenvolvendo, que tipo de proxectos foron beneficiarios?

Son as asociacións locais as que coñecen o territorio, os proxectos financiados e as súas necesidades. Elas foron as que propuxeron os proxectos para seren beneficiarios da Colmea. O seguinte paso foi unha comisión formada por REFAS, Fiare Banca Ética e a nosa Fundación que se encargou de seleccionar os 20 proxectos con varios criterios. Por exemplo, que manifestasen algunha necesidade específica

**a proposta
grupos locais
seleccionáronse
20 proxectos con
varios criterios**

froito da crise, como moratorias ou ampliacións no prazo do retorno do crédito, que tivesen enfoque de xénero, que houbera presenza do ámbito rural, e sobre todo que tivesen proxectos de reconversión ou de adaptación á situación.

De Galicia houbo tres proxectos moi potentes e diversos entre eles: 7H Cooperativa Cultural, unha cooperativa que busca transformar a sociedade a través da arte e o feminismo, o restaurante vegano e ecolóxico Factoría Vegana e a Escola de Bioconstrución A Casinha. O vínculo con elas foi a Asociación O Peto, membro tamén de REAS (Rede de Redes de Economía

Escola de bioconstrución A Casinha

Alternativa e Solidaria) e Fiare Banca Ética.

En 2020 rematou o período de execución. Cal é a avaliación da iniciativa?

A primeira valoración é numérica: conseguimos os 20.000€ que nos propoñiamos para distribuílos entre todos os proxectos e apoialos con ese coxín de solidariedade. Estamos contentas con este resultado. É certo que é un momento en que estamos en mil cosas, hai moitas necesidades e é difícil decidir a que *crowdfunding* achegar recursos ou a que iniciativa solidaria destinar enerxías. Aínda así, hai moitas persoas que participaron na Colmea, que é unha posibilidade entre tantas. Tamén hai un factor cualitativo que é a proximidade que logramos nestes momentos de “pantallas”. Foi unha campaña de moitos encontros virtuais, de buscar o contacto con todos os proxec-

tos e a súa contorna, e de vincular as socias e amigas de Fiare Banca Ética e a Fundación coas iniciativas do seu territorio. Non dubidabamos que existía esta rede, pero reunión tras reunión, puidémolo comprobar: en momentos de dificultade faise palpable.

Verificamos, reunión tras reunión, que en momentos de dificultade hai redes de apoio

Como se pode apoiar, ser parte disto?

Hai moitas formas de ser parte das redes de economía social ou de finanzas éticas. Seguro que no teu territorio

hai algunha asociación ou entidade de finanzas solidarias, como AIS O Peto. Tamén podes contactar cun dos GITs (Grupo de Impulso Territorial) de Fiare Banca Ética, que son persoas socias da cooperativa que teñen como obxectivo difundir e promover iniciativas deste tipo, á vez que participan das decisións de Fiare Banca Ética.

Ou estar atentas á actividade da Fundación Finanzas Éticas a través das nosas redes sociais <https://twitter.com/ffinanzaseticas> e <https://www.facebook.com/ffinanzaseticas>

GIT Galiza Norte:

Panxea , Rúa do Hórreo nº 9-11, 15.702, Santiago de Compostela.

git.galizanorte@fiarebancaetica.org

GIT Galiza Sur:

Sede cooperativa Árbore en Vigo , R/ López Mora, 30, Vigo

git.galizasur@fiarebancaetica.org

O feito é que unha liberdade económica só declamada, pero onde as condicións reais impiden que moitos poidan acceder realmente a ela convértese nun discurso contraditorio. Palabras como liberdade, democracia ou fraternidade baléiranse de sentido. Mentres o noso sistema económico e social produza unha soa vítima e haxa unha soa persoa descartada, non haberá unha festa de fraternidade universal. Unha sociedade humana e fraterna é capaz de preocuparse para garantir de modo eficiente e estable que todos sexan acompañados no percorrido das súas vidas, non só para asegurar as súas necesidades básicas, senón para que poidan dar o mellor de si...

Carta Encíclica “Fratelli Tutti” sobre a fraternidade e a amizade social. Nº 110.

O Rexistro policial da reitoral de San Sadurniño

Ferrol en loita

13 de agosto de 1975

Estabamos varios cregos nunha xuntanza preto de Vilarrube na casa que tiña alí a Parroquia de San Pedro (Ferrol). Eramos uns dez. Programabamos a saída de *Boa Nova* (materiais de traballo para homilía e catequeses). Cando rematamos, á media tarde, estabamos na estrada entretidos cunha parolada que nos contaba Alejandro Losada, o párroco de Vilarrube, referente a un “chisme” co que un emigrante americano de San Xiao de Cerdido abría o portón da finca sen tocarlle nin usar a chave. Nós, afeitos a falar de milagres, non criamos no poder milagreiro do “chisme”; por iso el quería levarnos en romaría ata a finca para ver e crer. Estando nesas aparecen Vicente Couce, Manuel Bello Trigo e Cuco (Eliseo Ruíz de Cortázar). Viñan nerviosos e apurados. Vicente fíxome sinal e apartamos do grupo. Cóntame que esconderan a “María” (Elvira Souto Presedo, compañeira de Moncho Reboiras na fuxida en Ferrol), pero que ela decidira saír camuflada. Un dos posibles sitios onde podía esconderse era San Sadurniño. Avísame para que estea sabedor por se chegaba pedindo ser acollida. “Vai desfigurada”, dime. “Poida que non a recoñezas”. Eu coñecía a Elvira porque estivera algunha vez comigo para deixar propaganda. Unha das veces pedírame un sachó para

“enterrar” papeis na finca da Reitoral. Non souben se o fixera. Nunca vin que nacera ningún loureiro revolucionario. Volvendo a Vilarrube, unha vez que os emisarios deran o recado, non tardaron en irse. Ferrol seguía revoltó pola morte de Moncho Reboiras, asasinado pola Policía en Ferrol na noite do 12 de agosto. Eu encamiñeime dereitamente para á casa. Cavilaba onde ía esconder a “María”. Manifestáralle a Vicente que a reitoral de San Sadurniño é gran-

Ferrol seguía revoltó polo asasinato de Reboiras, na noite do 12 de agosto

de e con sitios ben ocultos, pero que xa tivera varios tropezos co Alcalde e dábame que estabamos vixiados. Convén aclarar que a reitoral ocupa parte do antigo Convento de Santo Domingo; na outra parte están as oficinas do Concello. Viña matinando que incluso podía meterse encima da bóveda da igrexa á que se acede desde a mesma casa.

Escopetas apuntando

Ao chegar a San Sadurniño noto algo raro nalgunha xente que saudei -como

“Mira, Raña: Puidera ser que “María” vaia esconderse á túa casa”. Estas palabras graváronse tan ben no meu “ordenador” portátil (o único que usabamos daquela) que non hai forma de borrarlas.

era costume- dende o coche. Subo á casa e atopo a miña nai chorando desesperada, case sen alentar. Non podía falar. Afogaba. Ata que acougou collín un susto tremendo pois pensaba que de novo lle fallaba o corazón. Sentamos na cociña e foime contando polo miúdo como chegaran os gardas civís e a policía e como arrodearan o edificio coas escopetas apuntando. Subiron ao piso un fato deles, preguntaron por min, e polas persoas que había na casa e amosáronlle uns papeis... Logo inspeccionaron o que lles pareceu.

Non atoparon a “María”. Aínda que estivese alí, non sería doado dar con ela. De feito non subiron nin ao faiado nin á bóveda de igrexa. Por certo, quen si subiu ao faiado da casa foi o gato, que, asustado con tanta tropa, fuxiu, facendo uso do moito sentidiño que tiña, por unha escada á parte superior; e, andando por alá cheo de medo, fixo ruído. Nisto un dos gardas interpretou que había xente no faiado e apuntou a escopeta cara alí. Menos mal que outro garda e máis Mino de Neiva advertíronlle que viran subir o gato había un momento. De boa librou o pobre. Non merecía unha morte tan indigna, se é que hai algunha digna e merecida.

A nai foise tranquilizando coa miña aparente serenidade. Máis tarde baixei

Mosteiro de San Domingos

ao ensaio de Saraibas. Non había outro comentario. Non se acordaba tal cousa. Ninguén se explicaba de onde saían tantos gardas e policías; nin que viñan facer. Apareceron de súpeto como un tornado e en menos dun amén arrodearon o edificio todo. Cónrame Martín (de Saraibas) que el quixo entrar ao sitio do ensaio nos baixos de reitoral cando estaban en acción e tivo que cadrarse e presentar a documentación.

Aquela noite na reitoral non durmiron nin o gato nin o persoal. A rabia roía os miolos. Meditaba eu nas consecuencias. Imaxinaba ao Sr. Secada Marañón (alcalde, veterinario municipal, presidente da Irmandade, xefe local do Movemento Nacional...) refregando as mans e estercando máis porcallada polas tabernas. Era a súa defensa. Para el e os seus partidarios o crego quedaba co cu ao aire, espidiño no medio da praza: un comunista feito e dereito. Non facían falla máis probas. “Que más queréis? ¡Tenéis un cura revolucionario!!”.

O muro

O día seguinte amenceu triste. Non quería saír o sol. Ás nove da mañá ladra o can. “Aí hai alguén”, dixo miña nai. Non pensei en “María”. Asómome á fiestra e vexo un policía. Pídeme se o podo recibir. Díxenlle que si. Estabamos de pé, fronte a fronte. Amósame a Acta do Rexistro. Lina a medias. Apeceíame darlle unha patada. No pouco

que lin descubro: “después de un detenido registro no se encontró a ninguna persona extraña”. Eu recrimineille, con toda a seriedade que puiden, que antes de facer o rexistro deberan avisar, sabendo que eu estaba en Vilarrube como lles indicara miña nai. Fíxenlle ver o tremendo susto que collera unha persoa tan maior, que puido ser causa da súa morte. Deume a razón, pediu desculpas e volveu polo mesmo camiño. Pobres escravos!

Subo, miña nai chorando, afogaba contando a chegada dos gardas civís

Ramón D. Raña e o alcalde Secada nun acto público

Mino de Neiva (viña polas noites á casa para traer o leite, pois eran as súas vacas as que pacían o igrexario). El era moi bo para leva-e-trae. Naceu para o disque-disque. Aos poucos días, vénme co conto de que lle encargara o alcalde que puxera dous tabiques no faiado para separar a parte da Reitoral da parte do Concello. Efectivamente o faiado era todo corrido, sen ningunha división, tal como no tempo dos frades; de tal maneira que “María” -se fose o caso- podía entrar pola miña casa e ir esconderse derriba das dependencias municipais. Vaia problema! Por iso o Alcalde quer poñer ladrillo por medio. Cando Mino mo estaba a contar, eu case non o cría. Pero cavilando cavilando recoñecín que, xa que non se podía pór terra no medio, había que meter muros de ladrillo. O momento era do máis oportuno. O Alcalde tiña medo que viñera outra María atraída polo crego e se fora esconder no seu despacho. Mino fixo os tabiques e aí están. Convén que quede isto escrito para que se saiba cando se separou a Igrexa do Estado en San Sadurniño.

Coa xente en tempos complicados

O incidente supuxo para uns a confirmación de que o crego estaba metido en política, algo imperdoable xusto na “Villa de la Tranquilidad”, slogan co que moitos se sentían fachendosos. Así empezou o receo nalgunhas persoas encirradas polo alcalde, o se-

O Rexistro policial da reitoral de San Sadurniño

cretario (José Varela) e Ricardo Nores (militar retirado, pretendido gran cacique do barrio da Feira con quen tivera eu un enfrontamento no Bar de Germán con motivo do proceso a etarras. Mentres daban o telexornal púxose a berrar coma tolo: “Matadlos a todos...” Eu asesteille que esas non eran maneiras; que así volveríamos ás andadas...). Para outros foi tamén a confirmación de que eu era de fiar. Nunha palabra, deuse a división de pareceres. Certo que me vin máis marcado no aspecto público; no foro interno sentíame moi identificado co que facía.

A inmensa maioría da xente estaba comigo. Só as autoridades eran receosas

O rexistro da reitoral foi en agosto. No mes de marzo a xente fixera unha forte presión contra a decisión do bispo de destinarme a Viveiro. Fora unha loita moi dura con escritos na prensa, manifestación en San Sadurniño, cartas e telegramas a D. Jacinto Argaya, Tarancón ...

Expliqueilles repetidamente que eran eles os que tiñan que entenderse co bispo. Non tiña problema ningún en

Vicente Couce
nunha foto da
época

quedar ou marchar. Estaba á disposición deles e do bispo. Que buscasen o acordo. A comisión fíxolle varias visitas. Lograron, case á forza, torcer os plans do bispo. A “xentiña” considerou o feito como unha vitoria. Pero as autoridades escondéranse; non apoiaron nada os esforzos da xente. Para festexar o triunfo en maio fixeron festa con comida campestre no Pazo da Marquesa agasallándome cun coche Dyane-6, unha máquina de escribir eléctrica e unha multicopista usada. Recadáranse nas dúas parroquias (Sta. Mariña e San Sadurniño) un total de 243.198 pesetas.

Vén isto a conto porque o rexistro e asalto da reitoral sería máis “escandaloso” na “Villa da Tranquilidade” se non se dera este precedente. A inmen-

sa maioría da xente estaba comigo. Practicamente só as autoridades eran receosas. Vían en min algo así como un pequeno “axitador”.

A policía non ía mal encamiñada ao pensar que “María” estaba escondida na casa dalgún cura. En efecto, fora Vicente Couce e Cuco quen a ocultaran. Por iso rexistraron o bispado, a casa de Gabriel Vázquez Seijas en Canido, a de Anxo Currás en San Xoán e a miña. Como agora sabemos, mentres facían o rexistro, Elvira estaba escondida na casa asignada a Cuco na parroquia de Caranza, para saír despois, disfrazada, cara a Portugal. Por pouco!!

No libro de Rosa Cal “Los Curas contra Franco” hai abundante información sobre estes rexistros.

Que tempos!!

Edita: Asociación A. IRIMIA - Dende setembro de 1981

Mesa de redacción: Daniel López Munoz, Luis Gómez Aldegunde, Pedro Pedrouzo Devesa, Rubén Rivas Vidal, Lidia Campos Chan, Lines Salgado Iglesias, José Antonio Martínez. Tlf. 986 10 49 45.

Colaboradores: Victorino Pérez Prieto, Manolo Regal, Alfonso Blanco Torrado, Xosé Lois Vilar, Marta Sopena, Tareixa Ledo Regal, Clodio González Pérez, Xabier Blanco, Valentina Formoso Gosende, Antonio Pinto Antón, Carmen Soto, Rubén Aramburu Molet, Marisa Vidal, Xan Guillén, Christina Moreira, Carlos Vázquez G., Teresa Souto Loira, Josecho de la Torre Culler, Lucia Santiago Díaz, Baldomero Iglesias Dobarrío (Mero), Lois Ferradás, Xaquín Campo Freire, Nieves Espiñeira Medin, Francisco Almuíña, Alfonso Mascuñana, Antón Laxe, Ramón Díaz Raña, Olga Álvarez, Engracia Vidal Estévez, Manuel Arca e J.M. Barca López.

Corrección lingüística: Lidia Campos Chan, Luis Aldegunde.

Recepción de artigos e colaboracións en: irimia@irimia.gal

Subscricións: Apdo. 296 - 15704 Santiago de Compostela.

Telf.: 615 464 095 / irimia@irimia.gal

Ordinaria: 30 Euros, de Apoio: 45 Euros. Cota de socio: 3 Euros.

Para asuntos da asociación non relacionados coa revista:

irimia@irimia.gal

Conta: Fiare Banca Etica

ES10 1550 0001 2500 0078 9628

Depósito Legal: C-1417-81

Tirada: 650 exemplares

Deseño e maquetación: TallerDD (Riveiro)

ISSN: 2172-9182

Imprime: TÓRCULO Artes Gráficas

Distribúe: IMPACTA

Edición electrónica: <http://irimia.gal>

Feito en papel reciclado

Actividade
subvencionada
pola

Deputación
DA CORUÑA

Creo na verdade desarmada

Volvendo a vista aos Estados Unidos, podemos atopar alí palabras proféticas de esperanza. Porque o discurso que Martín Luther King deu en decembro de 1964, no acto de recollida do Premio Nobel da Paz, mantén toda a actualidade.

“Creo en que a verdade desarmada e o amor incondicional te-rán a última palabra na realidade. Esta é a razón pola cal o de-reito derrotado temporalmente é máis forte que o mal triunfan-te. Creo que mesmo hoxe, no medio dos disparos e o mortífero son das balas, aínda hai esperanza dun mañá máis brillante.

Creo en que a xustiza ferida, prostrada nas sanguentas rúas das nosas nacións, pode ser elevada deste po de vergoña para reinar de forma suprema entre os fillos dos homes. Teño a audacia de crer que os pobos de todo o mundo poden ter tres comidas ao día para os seus corpos, educación e cultura para as súas mentes, e dignidade, equidade e liberdade para os seus espíritos. Creo que o que os homes centrados en si mesmos de-rrubaron, os homes centrados no próximo poden reconstruílo. Aínda sigo a crer que un día a humanidade se axeonllará ante os altares de Deus, e será coroada triunfante sobre a guerra e o derramamento de sangue, e a non-violenta boa vontade re-dentora será o imperio da terra. ‘E o león e o cordeiro xacerán xuntos [Isaías 11:6]; e cada home sentará debaixo da súa vide e da súa figueira, e non haberá quen teña medo’ [Miqueas 4:4] Aínda creo que imos vencer!”.

Falando da lingua

Lidia e Valentina

ANO NOVO, LINGUA NOVA

Parafraseando esa xa tradicional expresión de “Año novo, vida nova”, quixemos nós inaugurar o ano aplicándolle algo de optimismo e -ao tempo- realismo á nosa sección.

Neste ano novo queremos unha lingua nova, falada por xente nova. Xa sabemos que a cousa está difícil, pero non imos pechar e tirar coa chave. Daquela seguimos... E esa lingua da xente nova ten que ter palabras de vello, tradicionais, propias do galego que, en ocasións, se están a substituír por formas que coinciden co castelán ou, directamente, por castelanismos. Na recuperación e mantemento da lingua estamos nós sempre, coa vosa axuda.

De feito poderíamos facer entre todas as persoas lectoras unha enquisa de saúde da lingua a través de preguntas doadas como as que vos deixamos a continuación. Son para que vós reflexionedes, mais tamén para que llas fagades á xente próxima (recolde as respostas reparando na idade e o hábitat das persoas enquisadas!):

- *Empregades habitualmente “candaseu” ou “cadansúa”?*
- *As formas “connosco” ou “convosco” están no voso discurso diario?*

- *E andades “devagar”, “amodo”, “paseniño” ou ... “**despacio”?*
- *“Escáchanvos” as cousas ou simplemente vos “rompen”?*
- *Durmides nun “cuarto” e chegades a el por un “corredor”?*
- *E sáevos algunha vez o chocolate “basto” ou sempre vos sae “espeso”?*
- *Sabedes cando o mar ou a lúa “devalan”?*

Como van os resultados? Aínda poderdes ir emparellando preguntas segundo sexan as respostas. Por exemplo:

- *Cando foi a última vez que empregaches “algures” ou “ningures”? Se a resposta é “Nunca o empreguei”, pasas á seguinte: Sabes o que significan estas formas?(Si-Non-Non*

teño a certeza). E repara de que non estamos a preguntar por formas de máis escasa presenza entre a poboación, como “xalundes” ou “xaora”. Tampouco propoñemos preguntas que teñen unha realidade xa restrinxida a un ámbito rural que se está a facer desaparecer, do tipo: *Medistes algunha vez en “ferrados” ou “cuartillos”?*

Todo este léxico aínda está vivo, mais, se as nosas enquisas non nos enganan, nun sector de idade avanzada. Se mesmo persoas galegofalantes as están a deixar de usar, é imposible que as transmitan e, polo tanto, que sobrevivan.

Aquí os nosos desexos para o ano novo: asentar estas formas de sempre para irmos mantendo a nosa lingua nova e con saúde.

O fachineiro da privacidade O inimigo coñece o sistema

Xa soubo este fachineiro que moitos e moitas de vós premestes na opción “aceptar” cando whatsapp vós “propuxo” un cambio na política de privacidade. A compañía (a mesma empresa de Facebook e Instagram), o único que pretende é extraer aínda máis información persoal das nosas vidas. A cuestión é se dentro de nada existirá algunha forma de vida privada. Porque xa sabemos que se nos ofrecen un servizo gratis, o produto somos nós. quen pode pensar que unha empresa, coma Google vai ofrecer un correo, unha canle de vídeo, un servizo de videochamada, un lugar para gardar as nosas cousas e ata unha aula virtual gratuíta? A cambio estamos vendendo a nosa vida. Saben onde vivimos, diante de que escaparate nos detemos, a que manifestación acudimos, con quen e que escribimos, almacenan ata as mensaxes que borramos, saben por quen votamos, a que hora nos deitamos... Toda esa información é diñeiro. E hai empresas que a compran e a venden, que inflúen en eleccións bisbándonos no oído o que queremos oír, e que poden axitar grupos de odio para o que lles veña ben. Xa hai ditaduras tradicionais que se fixeron dixitais, como China. Para quen queira saber máis, o libro de Marta Peirano *El enemigo conoce el sistema* ou a versión resumida no vídeo *Por que me vigilan si no soy nadie?*